

II AUGĻAUGI UN OGULĀJI

SLIMĪBAS

ĀBEĻU KRAUPIS (*Venturia inaequalis*)

2019. gadā Pierīgas reģionā pirmās kraupja pazīmes ābelēm uz lapām tika konstatētas 29. maijā, kad jaunā augļa diametrs bija 10-20 mm. Uz augļiem kraupis atrasts jūnija beigās augļu briešanas stadijā ar izplatību 38%. Tas tika konstatēts ābelēdārzā, kur netika veikti smidzinājumi ar fungicīdu, tādēļ augusta sākumā, kad āboli jau bija sasnieguši 90% no paredzētā lieluma, kraupja izplatība šajā dārzā sasniedza jau 86%. Pārējos dārzos Pierīgas reģionā tā izplatība vidēji bija 2-8%. 2020. gada sezonā kraupja attīstība augļu dārzos būs atkarīga no laika apstākļiem un savlaicīgiem fungicīdu smidzinājumiem. Ja būs labi apstākļi primārajai infekcijai pavasarī, tad veģetācijas periodā slimība būs sastopama vairāk. Ja labvēlīgi apstākļi būs gan pavasarī, gan veģetācijas periodā, jāreķinās ar kraupja lielu izplatību un augstu augļu bojājumu pakāpi, kas, savukārt, palielina dažādu puuvju izplatību uz augļiem.

ĀBEĻU MILTRASA (*Podospaera leucotricha*)

Reti sastopama Pierīgas reģiona novērotajos dārzos. 2019. gadā tā tika konstatēta ļoti maz. Ieņēmīgajām ābeļu šķirnēm nelielā daudzumā tā parādās gandrīz katru gadu. Slimība ziemo inficēto dzinumus pumpuros. Ar miltrasu bojāti dzinumi slīkst ziemo. 2020. gadā slimība attīstīsies, ja veģetācijas periodā būs sauss un silts laiks ar pietiekamu gaisa mitrumu, kas nepieciešams slimības attīstībai.

BUMBIERU-KADIĶU RŪSA (*Gymnosporangium sabinae*)

Ja šī slimība bumbieru dārzā jau ir konstatēta, tad, vairāk vai mazāk, atkarībā no laika apstākļiem, tā būs sastopama arī turpmāk. Pierīgas reģionā 2019. gadā novērotajos dārzos tā konstatēta uz lapām augļu nogatavošanās sākuma stadijā. Slimības izplatība nepārsniedza 4-6% un tās attīstības pakāpe nebija liela. Rūsas izplatībai pavasarī nepieciešams vējains laiks, lai no ziemošanas vietām (kadiķiem) tā nonāktu uz bumbierēm. Lai sporas dīgtu, jābūt arī pietiekami daudz mitrumam uz bumbieru lapām.

ĀBEĻU LAPU PELĒKPLANKUMAINĪBA (*Mycosphaerella pomi*)

Slimībai patīk silts un mitrs laiks. Tā kā pērn maija beigās uzlija lietus un bija silts, jūnija vidū, kad augļi bija T-stadijā, parādījās lapu pelēkplankumainības bojājumu pazīmes 6% izplatībā. Apmēram šādā līmenī tā saglabājas līdz jūlija vidum. Pēdējos gados pelēkplankumainība sastopama daudzos augļu dārzos, bet tā neizraisa lapu masveida bojāeju.

SUDRABOTO LAPU SLIMĪBA (*Stereum purpureum*)

Pagājušajā gadā šai slimībai izteiktu pazīmju nebija. Ieraugot šīs slimības pazīmes, koks jānovēro, jo lapu sudrabortā nokrāsa var būt fizioloģiska rakstura bojājums, tajā skaitā, pārāk augstas gaisa temperatūras iedarbība. Tad koks nav jālikvidē. Ja tā izrādās slimība, kad sākumā atsevišķiem zariem sāk brūnēt koksne, zari jānozāģē un jāiznīcina, lai nākamajos gados pasargātu no slimības tālākas izplatības.

AUGĻU KOKU PUVES

Augļu parastā puve parādījās jau jūlija vidū gan bumbierēm, gan ābelēm augļu briešanas stadijā 2-6% izplatībā. Rudenī izplatība palielinājās līdz 14%. Šosezon, ja būs silts un mitrs un, ja augļi tiks traumēti mehāniski vai kraupja bojājumu dēļ, puve noteikti būs sastopama, it sevišķi, ja

no dārza rudenī nebūs aizvākti bojātie augļi.

ĀBEĻU, BUMBIERU KAITĒKĻI

ĀBEĻU ZIEDU SMECERNIEKS (*Anthonomus pomorum*)

Kaitēklis sastopams katru gadu. Pavasarī, aptuveni ābeļu pumpuru zaļā konusa stadijā (aprīļa beigās, maija sākumā) jāseko līdz kaitēkļa attīstībai un jāizvērtē prognozējamās ražas lielums. Viss atkarīgs no augļu koku ziedēšanas intensitātes, no pavasara salnu bojājumu lieluma, kā arī no tā, cik garš būs ziedkopu attīstības periods. Ja būs saulains laiks, kaut arī temperatūra būs tikai +6°C, olu dēšana būs intensīva (viena mātīte var izdēt līdz 100 olām, katra ola savā pumpurā). 2019. gadā, veicot novērojumus, konstatēts, ka smecernieku vaboļu kustība sākusies jau aprīļa beigās. Maija vidū vienā bumbieru dārzā ziedēšanas beigās bija bojāti vidēji 8% ziedpumpuru, ābelēm bojāto ziedpumpuru izplatība sasniedza 18%.

ĀBOLU TINĒJS (*Cydia pomonella*)

Sastopams katru gadu. Tā kā tie ziemo kokonos turpat ābeļdārzā uz ābeļu stumbriem vai zemsedzē un ja dārzā 2019. gadā tie bija un šajā ziemā gaisa temperatūra vairs nenoslīdēs zemāk par -20°C, maz cerību, ka kaitēkļi būs nelabvēlīgu laikapstākļu dēļ aizgājuši bojā, tādēļ jābūt gataviem, ka tie aktīvi lidos un dēs olas. Veģetācijas periodā, izvietojot dārzā feromonu slazdus un sekojot līdz noķerto taureņu daudzumam, var pieņemt lēmumu par augu aizsardzības līdzekļa pielietošanu. Visbiežāk tas sanāk īsi pirms Jāņiem. Taureņi aktīvi lido siltos, klusos vakaros un naktīs, kad sauss laiks, bez lietus. Pierīgas reģionā pagājušajā gadā visvairāk taureņu feromonu slazdos bija no maija beigām līdz jūnija vidum, bet pirmie kāpuru bojājumi tika atrasti jūlija sākumā augļa briešanas periodā. Tinēju kāpuru bojājumi ābolos sasniedza 10% izplatību. Salīdzinot ar citiem gadiem, tas nav daudz. Šajā sezonā, jo vasarā siltākas būs naktis, jo vairāk oliņu tiks izdēti. Arī kāpuri siltākā un sausākā laikā izšķīlsies ātrāk un sāks baroties sākumā uz lapām, tad grauzīsies iekšā ābolos. Ja dārzā būs putni, plēsīgie kukaiņi un tuvumā būs apmetušies sikspārņi, ābolu tinēju bojājumu būs mazāk.

PĪLĀDŽU TĪKĻKODE (*Argyresthia conjugella*)

Viens no biežāk sastopamajiem kaitēkļiem. 2019.gadā taureņi sāka lidot jūnija sākumā, kad ābolu diametrs bija līdz 20 mm. Feromonu slazdos pieaugušo tīkļkožu bija maz. Kāpuru bojājumi ābolos tika konstatēti jūlija beigās, kad augļi bija sasnieguši 70% raksturīgā lieluma. Tie bija sastopami līdz augļu novākšanas gatavībai ar 4-10% izplatību. Iespējams, karstais laiks jūnijā nebija cekulkodēm labvēlīgs. Šajā sezonā viss atkarīgs no tā, cik labi kaitēklis būs pārziemojis un no laika apstākļiem olu dēšanas periodā. Jāpievērš uzmanība tīkļkožu lidošanas intensitātei, izliekot augļu dārzā feromonu slazdus.

LAPUTIS (*Aphididae*)

Pierīgas reģionā 2019. gadā laputu bija maz. Tās nedaudz parādījās maija beigās un tad jūnija beigās. Laputu izplatību kavē krāsas temperatūras svārstības un lietains laiks, tām ir arī daudz dabisko ienaidnieku. Rudenī, veicot monitoringu laputu ziemojošo olu konstatēšanai uz augļzariņiem, novērotajos dārzos to olas tika atrastas maz, bet, ja nākamā vasara būs silta un saulaina, laputis var paspēt savairoties nozīmīgā daudzumā, attīstot vairākas paaudzes veģetācijas periodā un sadēt olas pārziemošanai.

BUMBIERU LAPU BLUSIŅA (*Cacopsylla pyri*)

Tā ir agri sastopama lapu blusiņa, kas no zemsedzes vai mizas plaisām izlien jau +3°C, olas dēj +10°C. Iepriekšējā gadā tā tika konstatēta nelielā daudzumā tikai aprīļa pašās beigās. Tā kā 2019/2020. gada ziema nebija auksta, ļoti iespējams, ka lapu blusiņa būs labi pārziemojusi un

veģetācijas periodā labvēlīgos apstākļos tā savairosies un attīstīs vairākas paaudzes, tādā veidā novājinot bumbieru jaunus dzinumus.

BUMBIERU LAPU PANGĒRCE (*Eriophyes pyri*)

Bojājumi pagājušajā gadā Pierīgas reģionā bija sastopami uz bumbieru lapām sīku izciltīšu veidā. Iepriekšējais gads bija pangērces attīstībai labvēlīgs gads, tām nekaitēja krasās temperatūras svārstības dienā un naktī. Pangērču bojājumi parādījās maija beigās un bija sastopami līdz pat augustam, lai gan nelielā izplatībā. Tā kā rudenī ērces ielien pumpuros un pārziemo, tad šogad tās atkal būs, tikai to daudzums būs atkarīgs no tai labvēlīgiem laika apstākļiem.

BUMBIERU PANGODIŅŠ (*Contarinia pyrivora*)

Sastopams reti. Arī pagājušajā gadā bija tikai vienā dārzā. Jūnija sākumā to kāpuri tika atrasti 4% auglīšu. Pangodiņš dēj olas bumbieru ziedpumpuros. Šogad, ja ziedēšanas periodā būs saulains un silts laiks, kaitēklis var savairoties un sabojāt krietnu daļu bumbieru jauno auglīšu.

ĀBOLU ZĀĢLAPSENE (*Hoplocampa testudinea*)

Zāģlapsenes kāpuri bojā augļus. Pagājušajā gadā visvairāk bojājumu parādījās jūlija vidū. Kāpurs bija mizā izalojis ejas 8% augļu. Vēlāk gan to bojājumi samazinājās. Tā kā mātītes īsi pēc ābeļu ziedēšanas dēj olas jaunajos auglīšos, to izplatība būs atkarīga no sausiem un mierīgiem laikapstākļiem pēc ābeļu noziedēšanas.

VILKĀBEĻU LAPKODE (*Leucoptera malifoliella*)

Kaitēklis konstatēts tikai pēdējos gados gan bumbierēs, gan ābelēs. Bojājuma pazīmes parādās uz lapām apļveida, koncentrisku brūnu plankumu veidā. Tā ir vieta, kur alojis kāpurs. Pagājušajā sezonā kādā dārzā tika bojātas 6-8% lapu. Šosezon, ja būs labvēlīgs laiks olu dēšanai, alojumu plankumu uz lapām būs vairāk. Izskatās, ka lapkožu attīstībai labvēlīgas ir siltās ziemas un karstais laiks. Jāturpina novērot to attīstība arī tad, kad būs lietaina un vēsa vasara.

NEVIENĀDAIS MIZGRAUZIS (*Xyleborus dispar*)

Vaboles no ziemošanas vietām (koka stumbrā izgauztām ejām) izlido agri pavasarī, lai sameklētu nākamās saimniekaugus, kur izgauzt jaunās ejas. Pagājušajā pavasarī uz līmes vairogiem vabolītes tika konstatētas ābeļu ziedpumpuru parādīšanās stadijā aprīļa pašās beigās. Apsēkotajos dārzos vaboļu svaigi izgauztās ejas netika atrastas. Nevienāda mizgrauzis bojā arī citus lapu kokus, tādēļ grūti prognozēt, cik lieli šo kaitēkļu bojājumi būs tieši augļu dārzos. Ja pavasarī lidošanai laiks būs labvēlīgs, tad arī invāzija būs lielāka.

AVENU, ZEMENU SLIMĪBAS

PELĒKĀ PUVE (*Botrytis cinerea*)

Ja ir infekcijas avotu klātbūtne, vairāk slimība sastopama vēsos un mitros laika apstākļos ziedēšanas un ogu nogatavošanās laikā. 2019. gadā Pierīgas reģionā avenēm tā parādījās jūlija beigās ogu gatavošanās sākuma stadijā, taču nelielā daudzumā. Zemenēm pilngatavības stadijā pelēkā puve novērotajos laukos tika atrasta nedaudz. Šajā sezonā, lai puves bojājumu būtu mazāk, galvenais noteikums ir ievērot agrotehniskos pasākumus, jo nevar paredzēt, vai šī vasara būs tikpat sausa kā iepriekšējā.

AVENĀJU DZINUMU MIZAS PLAISĀŠANA (*Didymella applanata*)

Infekcijas avots ir atmirušie mizas audi, no kuriem pavasarī izlido slimības sporas, kas nonāk uz veselajiem dzinumiem un tos inficē. Ja ir silts pavasaris, slimības izplatība ir lielāka. 2019. gadā Pierīgas reģionā tā bija satopama ar 8% izplatību. Ja šogad vasaras sākumā būs ilgstoši lietūs periodi un nebūs veikta bojāto dzinumu izgriešana, slimība var savairoties nozīmīgā daudzumā un ietekmēt ražas lielumu.

ZEMEŅU LAPU BALTPLANKUMAINĪBA (*Mycosphaerella fragariae*)

Parasti tā nav tik izplatīta, lai būtiski ietekmētu zemeņu ražu. Pierīgas reģionā pagājušajā gadā tās bojājumu nebija daudz. Lai nākamajos gados slimība nesavairotos arvien vairāk, rudenī vēlams aizvēkt no stādījuma vecās lapas uz kurām saglabājas slimības ziemojošā stadija.

ZEMEŅU LAPU BRŪNPLANKUMAINĪBA (*Diplocarpon earliana*)

Veicina mitri apstākļi. Pagājušajā gadā vienā laukā slimība parādījās jūnija vidū ar izplatību 2-10% un bija sastopama uz lapām līdz zemeņu gatavošanās beigām. Lai slimība neizplatītos, rudenī būtu jāaizvēc bojātās lapas no stādījuma.

AVEŅU, ZEMEŅU KAITĒKĻI

AVEŅU ZIEDU SMECERNIEKS (*Anthonomus rubi*)

Vabole iedēj olas gan avenū, gan zemeņu ziedpumpuros. Pierīgas reģionā 2019. gadā smecernieka vaboles parādījās 23. maijā gan avenēs, gan zemenēs ar izplatību 4%. Avenēm bija ziedpumpuru atdalīšanās stadija un zemenēm pilnzieda stadija. Vēlāk smecernieki vairs netika manīti. Šajā sezonā to kaitējums būs atkarīgs no labvēlīgim laikapstākļiem - olu dēšanas periodā jābūt siltam un sausam laikam.

AVENĀJU VABOLE (*Byturus tomentosus*)

2019. gadā Pierīgas reģionā avenēs vaboles tika konstatētas 23. maijā ziedpumpuru atdalīšanās stadijā ar 18% izplatību. Kāpuri parādījās 1. augustā avenū pilngatavības stadijā, kad tika bojātas 6% ogu. Avenāju vabole olas dēj ziedos, tādēļ, ja šovasar maija beigas un jūnijs būs silts un saulains, vaboles paspēs sabojāt vairāk ziedu un no oliņām izšķilsies kāpuri, kas barosies ogās.

DĀRZA VABOLE (*Phyllopertha horticola*)

Vaboles bojā daudzus augus, tajā skaitā apgrauž avenū lapas. 2019. gadā šo kaitēkļu bojājumi nebija lieli. Šogad kaitēkļu izplatība būs atkarīga no tā, cik labvēlīgi būs bijuši vaboļu ziemošanas apstākļi augsnē.

UPEŅU, JĀNOGU SLIMĪBAS

OGULĀJU LAPU SĪKPLANKUMAINĪBA (*Mycosphaerella ribis*)

2019. gadā Pierīgas reģionā novērotajos laukos tā parādījās jūnija vidū un bija satopama visu veģetācijas periodu, sasniedzot 8% izplatību. Ja būs silts un mitrs laiks, tur, kur slimība bija iepriekšējos gados, būs arī 2020. gadā. Agrāk tā parādīsies tad, ja sēne būs pārziemojusi uz inficētajiem dzinumiem, bet vēlāk, ja infekcija nāks no vecajām rudenī nokritušajām lapām.

OGU KRŪMU KAUSIŅRŪSA (*Puccinia ribesii-caricis*)

Tā parādās uz lapām pavasarī maija vidū vai arī vēlāk. Pierīgas reģionā tā tika konstatēta jāņogām nelielā daudzumā maija beigās ogu attīstības sākuma stadijā. Slimības attīstību veicina silts un mitrs laiks ogulāju ziedēšanas periodā. Infekcija pavasarī sāksies ātrāk, ja turpat pārziemots slimās lapas.

Ogulāju lapu iedegas (*Drepanopeziza ribis*)

Iepriekšējā gadā slimība nedaudz tika atrasta uz jāņogu lapām jūlija vidū, kad jāņogas jau bija nogatavojušās. Slimībai labvēlīgs palielināts mitrums, sabiezināti stādījumi. Ja inficētās lapas netiks aizvāktas, mitros laika apstākļos slimība var parādīties jau jūnijā un lapas sabojāt tā, ka daļa lapu sačokurojas un sakalst.

UPENU, JĀNOGU KAITĒKĻI

UPENU PUMPURU ĒRCE (*Eriophyes ribis*)

2019. gadā Pierīgas reģionā aprīļa vidū pumpuru ērces izplatība vienā upeņu stādījumā bija 72%. Citos stādījumos tā bija sastopama daudz mazāk. Ar šo kaitēkli jācinās radikāli – jāizgriež bojātie zari vai jānogriež viss inficētais krūms, citādi ērce bojā arvien jaunus pumpurus, tie neizplaukst un raža samazinās. Var teikt, ka šogad invadētajos laukos tās bojājumi būs atkarīgi no pagājušajā gadā veiktajiem profilaktiskajiem pasākumiem.

JĀNOGULĀJU PUMPURU KODE (*Lampronia capitella*)

2019. gadā Pierīgas reģionā pumpuru kodes kāpuru bojājumi pumpuros konstatēti aprīļa pašās beigās upeņu ziedēšanas sākuma stadijā ar 8-28% izplatību. Tas, iespējams, ir siltās ziemas rezultāts. Pēdējos gados šis kaitēklis sāk parādīties arvien biežāk un vairāk. Pavasarī vēl nepieaugušie kāpuri no ziemošanas vietām salien pumpuros, kurus graužot, tie pieaug, nokrīt zemē un iekūņojas. Pēc tam izlido pieaugušās kodes un dēj uz ogām olas, no kurām atkal izšķiļas kāpuri, kuri bojā ogas un rudenī veiksmīgi atrod ziemošanas vietas, izveidojot kokonus krūma lejasdaļā vai zemsedzē. Šajā sezonā, atkarībā no pārziemošanas rezultātiem, arī tiks bojāti pumpuri un siltā, saulainā laikā vasarā pumpuru kode var sadēt daudz oļņu uz ogām.

JĀNOGULĀJU STIKLSPĀRNIS (*Synanthedon tipuliformis*)

2019. gadā jau maija vidū upeņu ziedēšanas beigu stadijā dažos krūmos bija labi redzami stiklspārņa kāpuru bojātie dzeltējošie, vīstošie ogulāju zari. Ja šie zari veģetācijas periodā laicīgi un regulāri netiek izgriezti un iznīcināti, nākamajā sezonā kaitēkļa bojājumu izplatība palielinās. Maija beigās sāka lidot arī pieaugušie īpatņi. Uz feromonu slazdiem tie lidoja visu jūniju, bet to skaits nebija liels, maksimālais skaits 15 imago vienā slazdā. Ja stiklspārņa kāpuri zaru serdēs veiksmīgi būs pārziemojuši un bojātie zari pagājušajā gadā nav izgriezti, arī šogad stādījumos būs sastopami stiklspārņa bojātie, dzeltējošie zari.

UPENU ZIEDU PANGODIŅŠ (*Dasineura ribis*)

Nav plaši izplatīts un nav sastopams katru gadu. Kāpuri bojā ziedus un ogu aizmetnīšus, kuri nobrūnē. Lai ierobežotu pangodiņa izplatību, jāsavāc bojātie ziedi un ogas ar iekšā esošajiem kāpuriņiem. 2019.gadā Pierīgas reģionā pangodiņa bojājumi netika konstatēti. Ja pavasarī būs silts un sauss, pangodiņi iespējams, atkal ziedpumpuros dēs olas un bojās ogu ražu.

PARASTĀ TĪKLĒRCE (*Tetranychus urticae*)

Augļaugu slimību un kaitēkļu attīstības un izplatības prognoze Pierīgas reģionam

2019.gadā tika atrasta uz upeņu lapām jūnija beigās, kad bija ogu galvenā gatavošanās. Tās izplatība bija 6%. Tiklēcēm patīk sauss un karsts laiks, kad tās savairojas un sūc lapas apakšpusē auga šūnsulu.

OGULĀJU LAPU TINĒJS (*Pandemis ribeana*)

Pagājušajā gadā ziedēšanas beigās un ogu attīstības sākumā gan jānogām, gan upenēm lapas bija satinuši lapu tinēju kāpuri. To nebija daudz un parasti tie nesavairojas tādā daudzumā, lai būtiski bojātu krūma lapojumu.

JĀNOGULĀJU SARKANPANGU LAPUTS (*Cryptomyzus ribis*) un citas laputis

2019. gadā sarkanpangu laputs bojājumi jānogās vienā stādījumā tika konstatēti maija vidū ogu attīstības sākumā ar 16% izplatību. Pārējos apsekotajos Pierīgas reģiona stādījumos to bojājumu bija nedaudz. Citu sugu laputis parādījās jūnija vidū, bet to bojājumi arī nebija lieli. Laputīm vēlams silts un saulains laiks bez lielām temperatūras svārtībām. Sarkanpangu laputu olas pārziemo uz jānoģu zariem. Tādēļ to savairošanās šogad arī būs atkarīga no to veiksmīgas pārziemošanas.